

تحلیل کیفیت زندگی و فضا در بلوار خیام مشهد

محمد اجزا شکوهی^۱، عیسی پیری^۲، مهدی رضاییان^۳

دانشیار دانشگاه فردوسی مشهد، گروه جغرافیا

چکیده

کیفیت زندگی محصول شرایط و متغیرهای مختلفی است که همین عوامل در واقع عناصر تاثیرگذار در فضا - مکان جغرافیایی است. بنابراین فضای شهری و کیفیت زندگی روابط متقابلی را با یکدیگر برقرار می‌کنند. چنانچه که اگر مدیران و تصمیم سازان شهری و سیاست گذاران بخواهند کیفیت زندگی شهروندان را به سمت "مطلوبیت و زیست بهتر و توسعه یافته تر" برنامه ریزی کنند ناگزیر از توجه به ابژه فضای عمومی است که مکان شکل گیری روابط اجتماعی جمعی، یاس ها و امیدها، نیازها و توانمندیها، استعارات و اشارات، استبداد و دموکراسی، ایده شهروندی و ... است. این مقاله به روش توصیفی - تحلیلی با حجم نمونه ۳۰۰ نفر در بلوار خیام انتخاب شده اند. نتایج تحقیق حاکی از آن است که بین شرایط کالبدی و بصری با کیفیتی زندگی رابطه معنی داری وجود دارد همچنین شرایط اجتماعی - اقتصادی ساکنین همبستگی معنی داری با کیفیت زندگی برقرار می‌کنند.

واژه های کلیدی: کیفیت زندگی، فضا، پیاده - راه، تراکم، بلوار خیام

^۱ - دانشیار دانشگاه فردوسی مشهد، گروه جغرافیا

^۲ - دانش آموخته دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه تبریز

^۳ - دانش آموخته کارشناسی ارشد مدیریت امور شهری، دانشگاه فردوسی مشهد، پردیس بین الملل

مقدمه

کیفیت زندگی محصول شرایط و متغیرهای مختلفی است که همین عوامل در واقع عناصر تاثیرگذار در فضا - مکان جغرافیایی است. بنابراین فضای شهری و کیفیت زندگی روابط متقابلی را با یکدیگر برقرار می‌کنند. چنانچه که اگر مدیران و تصمیم‌سازان^۱ شهری و سیاست‌گذاران بخواهند کیفیت زندگی شهروندان را به سمت "مطلوبیت و زیست بهتر و توسعه یافته تر"^۲ برنامه‌ریزی کنند ناگزیر از توجه به ابژه فضای عمومی است که مکان شکل‌گیری روابط اجتماعی جمعی، یاس‌ها و امیدها، نیازها و توانمندیها، استعارات و اشارات، استبداد و دموکراسی، ایده‌شهروندی^۲ و ... است. الیمانه‌های تاثیرگذار در فضای عمومی متشکل از مجموعه‌ای از عوامل کالبدی، عوامل اجتماعی، اقتصادی و سیاسی و فرهنگی است. حیطه مربوط به کیفیت زندگی و سنجش آن شاید در هیچ زمانی به اندازه امروز وسیع امروز وسیع نبوده است. اغلب متفکران در عرصه‌های مختلف علوم و سیاستمداران هرکدام از دیدگاه خاصی به این موضوع می‌نگرند (Baldwin & Leonard, 2002:1). حرکتی به سمت یک احساس بهتری بودن، شکوفایی، نتایج رضایت بخش از عوامل محیط بیرونی (Philips, 2006:24). شهری شدن زندگی و حیات اجتماعی (پیری، ۱۳۹۰) باعث شده است تا اقتصاد پولی بیش از هر زمانی در انتظام اجتماعی - اقتصادی تاثیرگذار باشد چنانچه مراکز بزرگ شهری در جهان مدرن موجب تغییری در زندگی انسانی می‌شوند و مستلزم قابلیت‌های متفاوتی هستند از قابلیت‌هایی که شهر کوچک و حومه ایجاب می‌کند. این قابلیت‌ها موازی با اقتصاد پولی اند (کرایب، ۱۳۸۸: ۲۸۶-۲۸۷). قشریندی اجتماعی در بلوار خیام شهر مشهد حاکی از تنوع بسیاری از گروه‌هایی است که به پایگاه‌های اجتماعی - اقتصادی متفاوتی تعلق دارند. بروز و ظهور جمعی کیفیت زندگی آنها از فضاهای عمومی بلوار خیام شامل پارکهای محله‌ای و منطقه‌ای مجاور، فضای سبز، تفرجگاهها، میادین و ... متاثر می‌شود. این تحقیق به دنبال تحلیل همبستگی بین فضاهای عمومی بلوار خیام و کیفیت زندگی جمعی است.

سوالات تحقیق

کارکرد فضاهای عمومی بلوار خیام در تشکل کیفیت زندگی بهتر چیست؟

چه رابطه‌ای بین ویژگیهای کالبدی و اجتماعی - اقتصادی فضاهای عمومی بلوار خیام با کیفیت زندگی شهروندان وجود دارد؟

فرضیه‌های تحقیق

^۱ - Decision makers

^۲ - یکی از منادیان اصلی شهروندی در دنیای مدرن ژان ژاک روسوست. اولین جرعه‌های ایده‌شهروندی در ذهن روسو متاثر از فضای شهر پاریس در اوایل قرن نوزدهم بود

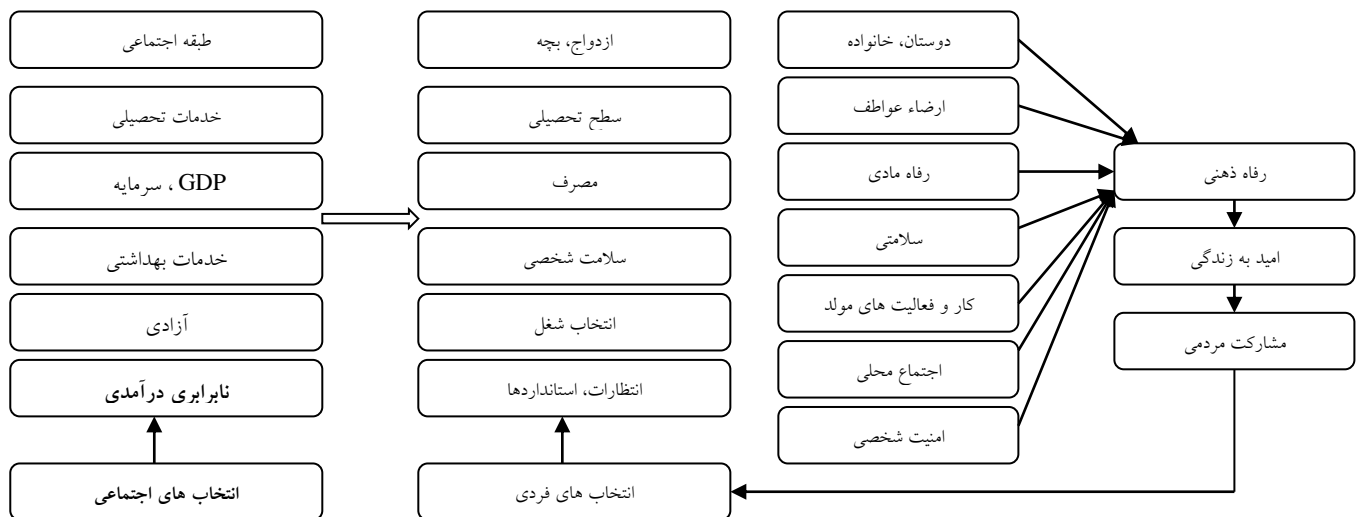
بین شرایط کالبدی و بصری فضاهاى عمومى بلوار خیام و کیفیت زندگی رابطه معنی داری وجود دارد. بین ویژگیهای کالبدی و اجتماعی - اقتصادی فضاهاى عمومى بلوار خیام و کیفیت زندگی رابطه معنی داری وجود دارد.

چارچوب نظری تحقیق

کیفیت زندگی

مطالعات اولیه مربوط به رضایتمندی، بیشتر براساس دیدگاه‌های تک بعدی دنبال شده است، به عنوان مثال برخی از محققان، مراحل درک میزان رضایتمندی افراد را با دیدگاه ادراکی توصیف کرده اند، بدین ترتیب که شخص با توجه به مجموعه‌ای از نیازها و آرزوهایی که دارد، شرایط فعلی سکونت‌اش (واحد مسکونی یا واحد همسایگی) را ارزیابی می‌کند. نیازها و آرمان‌های شخص، مجموعه‌ای از هر دو ویژگی‌های فردی (همچون طبقه اجتماعی، مرحله زندگی و نظایر آن) و نیز معیارهای فرهنگی تأثیرگذار بر روی فرد است (رفعیان و دیگران، ۱۳۸۸). در این تحقیق کیفیت زندگی به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده است. ارائه تعریفی به طور عام قابل قبول از کیفیت زندگی یا تنظیم شاخص‌هایی برای اندازه‌گیری یا ارزیابی آن، دشوار است، به خاطر این که علاوه بر نمایان ساختن شرایط عینی بودن آن، احساسات درونی و ذهنی را نیز می‌رساند. هر دو به طور تاریخی معین شده اند و زمینه‌های فرهنگی آن‌ها مهم است. کیفیت زندگی متأثر از زمان و مکان و ارزش‌های فردی و اجتماعی است، کیفیت زندگی را می‌توان در ابعاد فردی و جمعی و ذهنی و عینی مورد بررسی قرار داد. کیفیت زندگی در بعد فردی، در بعد عینی، تأمین نیازهای اساسی و برخورداری از منابع مادی جهت برآوردن خواست‌های اجتماعی شهروندان است. در بعد ذهنی به داشتن استقلال عمل در افزایش رفاه ذهنی شامل لذت جویی، رضایت مندی، هدف داری در زندگی و رشد شخصی، رشد و شکوفایی در مسیر سعادت و دگرخواهی اجتماعی و مشارکت گسترده در اجتماع اشاره می‌کند. در بعد جمعی هم ثبات و پایداری محیط فیزیکی و اجتماعی، منابع اجتماعی درون گروه‌ها و جوامعی که در آن زندگی می‌کنند. مثل انجسام مدنی، یکپارچگی، روابط شبکه‌های گسترده و پیوندهای موقت در تمامی سطوح جامعه، هنجارها، اعتماد، نو دوستی و رفتار دگرخواهانه، انصاف، عدالت اجتماعی و برابری طلبی را در تعریف آن لحاظ می‌کنند (مسعودی به نقل از رجایی، ۱۳۸۹: ۶۲). در واقع مفهوم کیفیت زندگی متغیر مرکبی است که از چندین متغیر متأثر می‌گردد. تغییر در سطح درآمد مردم، شرایط زندگی، وضع سلامت، محیط، فشارهای عصبی، فراغت شادمانی خانوادگی، روابط اجتماعی و متغیرهای مشابه، به شکل مرکبی کیفیت زندگی و تغییرات آن را تعیین می‌کنند (Rahman, 2003: 1). در نتیجه کیفیت زندگی مفهومی است که ارزش واقعی آن و اهمیت برنامه‌ریزی برای شناخت آن در شهر زمانی آشکار می‌

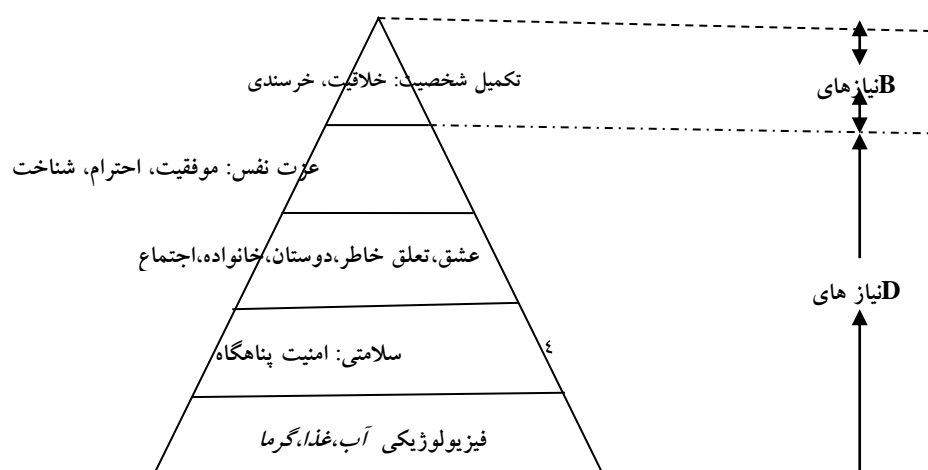
شود که بخواهیم به سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه به ویژه در سطح شهر جهت داده و پارادیم‌های منسوخ توسعه اقتصادی-اجتماعی را اصلاح کنیم. کیفیت زندگی به سان مفهوم بی‌شکل، چند لایه و پیچیده‌ایی با طیف وسیعی از عناصر (عینی، ذهنی، منفی، سطح خرد فردی و سطح بزرگ جامعه) می‌باشد که با هم در تبادیل و کنش هستند (Lawton, 14, 1991)؛ مفهومی چند وجهی که بررسی آن نیازمند اتخاذ رهیافتی میان رشته‌ای و فرا-رشته‌ای دارد. ساختار کیفیت زندگی در شهر شکل زیر نشان داده شده است.

شکل ۱- ساختار سیستمی تئوری کیفیت زندگی (علل و مفاهیم) 55: Hagerty et al, 2001

کیفیت فضا و هرم نیازمندی‌های مازلو

سلسله مراتب نیازهای مازلو شامل پنج سطح و دو گروه اصلی است و اغلب به صورت یک هرم نشان داده می‌شود (شکل ۲). این هرم شامل پنج سطح و دو گروه اصلی است. چهار سطح اول اغلب به عنوان نیازهای نارسا نیازهای D نگریده می‌شوند. این نیازها هم ارز نیازهای اولیه اند که معمولاً کنشها و سیاستهای متناسبی برای اطمینان از تامین آنها صورت می‌گیرد. سطح برتر شامل نیازهای وجودی انسان (نیازهای B) هستند که شامل زیبایی، معنا، اعتماد، وحدت، عدالت، نظم، سادگی و غیره می‌باشد (Tweed and Sutherland, 2007: 64).

شکل ۲- سلسله مراتب نیازمندیهای مازلو

دستیابی به کیفیت زندگی نباید تنها بر سطوح پایین هرم تمرکز کرد. نگاهی گذرا بر این هرم نمایانگر آن است که روابط بین سطوح پیچیده است و ضرورتی برای تامین نیازهای سطح اول به صورت کامل و کمبود نیازهای سطح برتر وجود ندارد. آنچه از هرم سلسله مراتب نیازمندیهای مازلو برمی آید این است که یک فرد، از نیاز به اشیا و عناصر مادی به سمت برآوردن نیازهای درونی و روحی - روانی حرکت می کند. فضاهای مطلوب شهری دارای ابعاد انسانی و ابعاد کالبدی مطلوب هستند. جونا پائیکینز بیان می دارد که گذران اوقات فراغت در فضاهای باز شهری فقط به عنوان لذت بردن از تنوع طلبی مطرح نیست، بلکه عنصری مهم در یک زندگی سالم محسوب می گردد. او معتقد است که ترس از دیگری و عدم اطمینان شهروندان به یکدیگر ناشی از عدم وجود فضاهای باز شهری مناسب است، جایی که انسانها بتوانند به راحتی با یکدیگر ارتباط داشته باشند. مشاهدات فضاهای خلق شده در کشورهای غربی نشان داده است که لزوماً توجه به کالبد، فضاهای مطلوبی را ایجاد نمی کند. از همین رو ارتباط ابعاد کالبدی و انسانی در طراحی یک فضای مطلوب، در نمودار زیر نشان داده شده است. برای آنکه بتوان یک فضا را به عنوان محیطی خوب تلقی نمود، لازم است که فضا به نیازهای ابتدایی بشر پاسخ دهد. نظریه مازلو در شرح سلسله مراتب نیازهای مازلو رفتار می کنند، اما گاهی اوقات موارد استثنا نیز دیده می شود که به طور مثال افراد حاضر می گردند در راه اعتقاداتشان از زندگی فیزیولوژیک خود چشم پوشی کنند. در برگردان طبقه بندی نیازهای گوناگون مازلو به طراحی، به جدول زیر می رسیم (جدول ۱).

جدول ۱- برگردان نیازهای مازلو به طراحی

پناهگاه	نیازهای فیزیولوژی
امنیت فیزیکی و روانی	نیاز امنیت
نماد گرایی در محیط	تعلق
آزادگی انتخاب	خودشکوفایی
زیباسازی رسمی	نیاز به زیبایی

منبع: رئیسی و دیگران، ۱۳۸۶: ۹

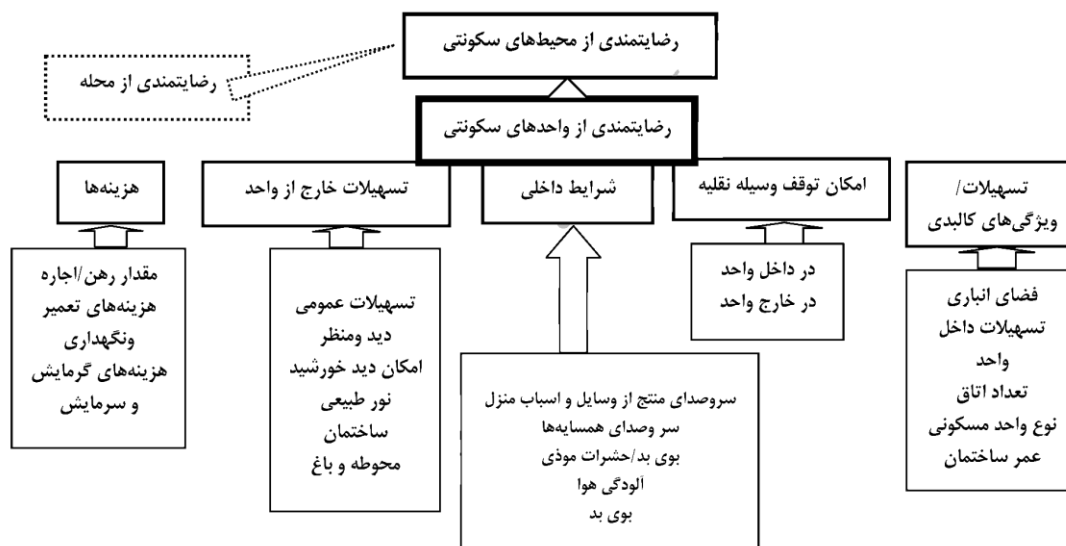
اما در محیط مصنوع شهری نیازهای تفصیلی دیگری در ارتباط با کیفیت زندگی می توان طرح کرد که این نیازها و تجلی کالبدی شان در جدول زیر آمده است (جدول ۲).

جدول ۲- نیازهای انسان و ملاحظات طراحانه

نیازها	توضیح	ملاحظات طراحانه
راحتی	نیاز انسان به پناهگاه، محلی برای آرمیدن	ملاحظات اقلیمی، محل‌هایی برای نشستن، تامین ایمنی
آسودگی	آزادسازی فشارهای فیزیکی و روانی	عناصر طبیعی-آب، فضای سبز، مناظر آرام-نواحی بدون صدا، امنیت
حضور غیر فعال	نظاره گر بودن، مواجهه با مجموعه فضا	نگاه کردن مردم، نمایشگران، هنرهای عمومی، مبلمان شهری، طرح‌های خاص
حضور فعال	تعاملات اجتماعی	فضای ثانوی، مبلمان آزاد بعضی از فضاها باید فعالیت بدنی زیاد بطلبند قابلیت انطباق فضا برای مراسم برنامه ریزی برای فعالیت‌های خاص
کشف	لذت بردن از تجربه فضای جدید	مشاهده بخش‌های متفاوت و غیر قابل پیش‌بینی فضا و فعالیت‌های تبیین طرح کالبدی فعالیت‌های برنامه ریزی شده پیچیدگی بصری بعضی فضاها بایستی فرصت اکتشاف را فراهم آورند.

منبع: رئیسی و دیگران، ۱۳۸۶

رضایتمندی از محیط سکونتی به میزان رضایت در دو معیار واحدهای مسکونی و محله یا واحدهای همسایگی به طور مستقیم، و ویژگیهای شخصی، فرهنگی و اجتماعی وی به طور غیرمستقیم بستگی دارد. در مدل‌های تجربی تحقیقات مربوط به کیفیت محیط‌های سکونتی، میزان رضایت از واحدهای سکونتی به عنوان یکی از معیارهای اصلی مطرح شده است. در شکل زیر جایگاه رضایتمندی از واحدهای سکونتی در مدل سنجش کیفیت محیط سکونتی نشان داده شده است.

شکل ۳- مدل تجربی سنجش رضایتمندی از واحدهای سکونتی

منبع: رفیعیان و دیگران، ۱۳۸۸: ۵۳-۶۸

روش تحقیق

روش تحقیق حاضر توصیفی - تحلیلی است که جهت جمع‌آوری اطلاعات از روش مطالعه‌ی اسنادی یا کتابخانه‌ای و روش پیمایشی یا میدانی استفاده شده است.

جامعه آماری

جامعه آماری تحقیق بلوار خیام مشهد است که با استفاده از فرمول عمومی کوکران حجم نمونه ۳۰۰ نفر انتخاب شده است.

متغیر وابسته تحقیق

کیفیت زندگی: شاخص‌های متناظر بر کیفیت زندگی ناظر بر ابعاد مختلف آن است که در جدول زیر بیان شده است (جدول ۳).

جدول ۳- شاخص‌های متناظر بر کیفیت زندگی

ابعاد	گویه‌ها
-------	---------

ششمین کنفرانس ملی برنامه‌ریزی و مدیریت شهری با تأکید بر مؤلفه‌های شهر اسلامی

<p>با درد جسمانی موجود، فضای بلوار خیام تا چه حد چقدر مانع انجام کارهای روز مره تان می شود؟</p> <p>چقدر برای انجام فعالیت های روزمره زندگی نیازمند درمان پزشکی هستید</p> <p>آیا بلوار خیام برای انجام زندگی روزمره مطلوب طراحی شده است؟</p> <p>بلوار خیام تا چه تحرک و چابکی شما را متاثر می کند؟</p> <p>آیا شلوغی یا ترافیک فضا های عمومی همجوار منزل مسکونی شما مانع از خوابشما می شود؟</p> <p>آیا بستر بلوار خیام برای تجارت روزانه شما رضایت بخش است؟</p> <p>بلوار خیام برای جسم شما رضایت بخش است(از نظر صدا، تصاویر محیطی و ...)</p>	<p>بعد جسمانی</p>
<p>بلوار خیام تا چه حد باعث می شود از زندگی خود لذت ببرید؟</p> <p>چقدر فضای بلوار خیام به زندگی شما معنا می دهد؟</p> <p>بلوار خیام امکان تمرکز بر فعالیت روزانه را برای شما فراهم می کند؟</p> <p>آیا از نمایش شکل ظاهری بدن خود در بلوار خیام در برابر بدن های دیگر لذت می برید؟</p> <p>آیا فضای زیست عمومی و زندگی در بلوار خیام این امکان را برای شما فراهم می کند که از خود رضایت حاصل کنید ؟</p> <p>بلوار خیام تا چه اندازه شما را دچار دچار حالاتی مانند دل گرفتگی، ناامیدی، اضطراب و افسردگی می کند؟</p>	<p>بعد روانی</p>
<p>بلوار خیام امکان برقراری روابط شخصی رضایت بخش را فراهم می کند؟</p> <p>فضاهای عمومی بلوار خیام قابل اعتماد است؟</p> <p>آیا دوستان خود را در فضاهای عمومی بلوار خیام می بینید؟</p> <p>آیا با خانواده در بلوار خیام و فضاهای عمومی آن قرار می گیرد؟</p>	<p>بعداجتماعی</p>
<p>بلوار خیام به شما احساس امنیت می دهد؟</p> <p>محیط اطراف شما در بلوار خیام تا چه حد سالم است؟</p> <p>آیا بلوار خیام به شما آگاهی جمعی می دهد؟</p> <p>به چه میزان در بلوار خیام امکان فعالیت های تفریحی دارید؟</p>	<p>بعد محیطی</p>
<p>توزیع کاربری ها در بلوار خیام مانع از آرامش واحدهای همسایگی نمی شود</p> <p>دفع بهداشتی فاضلاب و مواد زاید در بلوار خیام سلامت جسمی - روحی من را تهدید نم یکنند</p> <p>هماهنگی سیمای بصری بلوار خیام آرامش روانی در من ایجاد می کند</p>	<p>بعد کالبدی</p>
<p>از فعالیت اقتصادی در بلوار خیام رضایت دارم</p> <p>فضاهای عمومی بلوار خیام برای فعالیت اقتصادی رضایت بخش است</p> <p>امکان توسعه فعالیت اقتصادی با توجه به جذابیت بلوار خیام وجود دارد</p>	<p>بعد اقتصادی</p>

منبع: پرسشنامه سازمان بهداشت جهانی و نگارندگان

متغیر های مستقل

متغیر های مستقل تحقیق عبارتند از شاخص های کالبدی، اجتماعی، محیطی، روانی، جسمانی که در ارتباط

با متغیر وابسته تحقیق با استفاده از گویه هایی سنجیده می شوند

تامین قابلیت اعتماد

برای به دست آوردن پایایی تحقیق از ضرایب آلفا کرونباخ به شرح جدول زیر استفاده شده است (جدول ۴)

جدول ۴- ضرایب آلفا کرونباخ سازه های تحقیق

ضریب کل	ضریب آلفا	تعداد گویه	ابعاد	متغیر
۰/۹۰	۰/۹۱/۲	۷	بعد جسمانی	کیفیت زندگی
	۰/۸۴/۸	۴	بعد اجتماعی	
	۰/۸۴/۱	۶	بعد روانی	
	۰/۹۰/۱	۴	بعد محیطی	
	۰/۹۰/۰۰	۳	بعد کالبدی	
	۰/۹۰/۰۰	۳	بعد اقتصادی	

منبع: نگارندگان

شاخص های فضا

برای سنجش متغیر فضا از منظر تحلیل همبستگی آن با کیفیت زندگی ضرایب آلفا به شرح زیر

است (جدول ۵)

جدول ۵- آماره توصیفی متغیر فضا

ضریب کل	ضریب آلفا	تعداد گویه	ابعاد	متغیر
۹۰/۳۳	۰/۹۰/۱	۵	بعد خوانایی	فضا
	۰/۸۹	۵	بعد توزیع متناسب کاربری ها	
	۰/۹۲	۵	بعد فضای عمومی	

گویه های متناظر بر هر بعد و ضریب آلفا کرونباخ در جدول زیر آمده است (جدول ۶).

جدول ۶- گویه های متناظر بر متغیر فضا

متغیر	ابعاد	گویه	آلفا
فضا	بعد خوانایی	سیمای بصری بلوار خیام از نظر رنگ دارای هماهنگی است	۰/۶۲
		سیمای بصری بلوار خیام از نظر هماهنگی ارتفاع ساختمانها دارای تناسب است	۰/۶۳
		جهت و مسیر در بلوار خیام به راحتی قابل تشخیص است	۰/۶۵
		مرز بین عوارض در بلوار خیام به راحتی قابل تشخیص است	۰/۶۵
		المانهای شهری مختلف در بلوار خیام دارای هارمونی و هماهنگی هستند	۰/۷۱
کاربری ها	بعد توزیع متناسب	کاربری های مسکونی در بلوار خیام دارای عناصر مزاحم نیستند	۰/۷۲
		کاربریهای خدماتی به صورت مناسبی توزیع و مکان یابی شده اند	۰/۶۹
		مبلمان پیاده روهای بلوار خیام به طرز مناسبی طراحی و تعبیه شده است	۰/۷۸
		کاربری های تجاری - مسکونی بلوار خیام به طرز مطلوبی قرار گرفته اند	۰/۸۱
			۰/۶۸
بعد فضای عمومی		خانواده به حضور در فضاهای عمومی و باز بلوار خیام تمایل دارند	۰/۶۹
		فضای عمومی بلوار خیام خوب طراحی شده است	۰/۶۷
		حجم کالبدی و مساحت فضاهای عمومی در بلوار خیام مناسب است	۰/۷۴
		روابط اجتماعی از رهگذر فضاهای عمومی بلوار خیام تسهیل می شود	۰/۷۴
		حضور در فضای عمومی بلوار خیام به آگاهی من می افزاید	۰/۷۵

آزمون فرضیات

H1: بین شرایط کالبدی و بصری فضاهای عمومی بلوار خیام و کیفیت زندگی رابطه معنی داری وجود دارد.

H0: بین شرایط کالبدی و بصری فضاهای عمومی بلوار خیام و کیفیت زندگی رابطه معنی داری وجود

ندارد.

با توجه به اینکه هر دو متغیر کیفیت زندگی (تابع) و شرایط کالبدی و بصری (مستقل) در سطح فاصله ای اندازه گیری شده اند، از آزمون همبستگی پیرسون برای سنجش رابطه آن ها بهره گرفته شد. گویه های شماره یک تا سیزده در پرسشنامه متناظر بر سنجش دو متغیر مستقل و تابع فرضیه فوق بودند

آزمون همبستگی پیرسون

این آزمون نشان دهنده همبستگی مثبت و قوی بین متغیر مستقل شرایط کالبدی و بصری و متغیر تابع کیفیت زندگی می باشد. نتیجه نشان می دهد که به ازای یک واحد تغییر در متغیر مستقل، مقدار ۰.۵۸۱ واحد تغییر در متغیر تابع را می توان انتظار داشت. این پیش بینی براساس آزمون فوق در سطح ۰.۹۵٪ به صورت دو طرفه معنی دار می باشد (جدول ۷).

جدول ۷- آزمون همبستگی پیرسون فرضیه اول

ضریب همبستگی	تعداد پاسخگویان	سطح معنی داری
$R = ۰.۵۸۱$	$N = ۳۰۰$	$\alpha = ۰.۰۵$

منبع: نگارندگان

آزمون رگرسیون چند متغیره

در این فرضیه نیز از رگرسیون روشی برای تحلیل مشارکت جمعی و فردی دو یا چند متغیر مستقل در تغییرات متغیر تابع استفاده کرده ایم. طبق نتایج این رگرسیون:

رابطه بین متغیرهای شرایط اجتماعی - اقتصادی و متغیر وابسته (کیفیت زندگی) بر اساس جدول آنالیز واریانس یک طرفه با توجه به سطح معنی داری به دست آمده (۰/۰۰۰) در گام اول، دوم، سوم و چهارم خطی می باشد. با توجه به دوربین واتسن (۱/۷۹) استقلال خطاها، به عنوان یکی از پیش فرض های لازم جهت انجام تحلیل رگرسیونی مورد تایید واقع شده است.

ضریب همبستگی متغیرها (R) در گام اول برابر ۰/۵۸، گام دوم برابر با ۰/۶۳، گام سوم برابر با ۰/۶۳ و گام

چهارم ۰/۵۹ است که حاکی از همبستگی قوی و مثبت بین متغیرهای مستقل فرضیه و متغیر تابع

است (جدول ۸).

جدول ۸- آماره های تحلیل رگرسیونی چند متغیره کیفیت زندگی

مدل	متغیرها	بنا	t	Sig.	R	R square	Adjusted R square	Std error of the estimate	tolerance	آنالیز واریانس یک طرفه
مدل ۱	ثابت	۲۹/۲۹	۷/۲۰	۰/۰۰۰	۰/۵۸	۰/۲۹	۰/۳۴۱	۱۱/۴۸		۱۴۵/۴۴
	درآمد	۰/۶۴۵	۱۳/۸۵	۰/۰۰۰				۱/۱۱۰		۰/۰۰۰
مدل ۲	ثابت	۱۳/۳۹	۴/۴۲	۰/۰۰۰	۰/۶۳	۰/۲۸	۰/۳۷۴	۱۲/۱۱		۸۹/۹۹
	پایگاه اجتماعی	۰/۵۴۴	۱۱/۲۵	۰/۰۰۰				۰/۹۰۸		۰/۰۰۰
	تحصیلات	۰/۳۱۲	۲/۹۸	۰/۰۰۰				۰/۹۰۷		۰/۰۰۰
مدل ۳	ثابت	۱۴/۳۲	۱/۷۸	۰۰/۰۰۰	۰/۶۳	۰/۴۱	۰/۳۸۱	۱۱/۰۳		۵۹/۸۰
	سن	۰/۴۹۰	۵/۹۲	۰/۰۰۰				۰/۷۴۴		۰/۰۰۰
	درآمد	۰/۱۹۳	۲/۸۷	۰/۰۰۰				۰/۸۹۹		۰/۰۰۰
مدل ۴	ثابت	/۱۱۱	۱/۰۷	۰/۰۰۰	۰/۵۹	۰/۴۲	۰/۳۸۱			۹۵/۲۶
	تاها	۰/۱۱۲	۲/۵۶	۰/۰۰۰				۰/۸۵۴		۰/۰۰۰
	تحصیلات	۰/۱۴۵	۱/۷۴	۰/۰۰۰				۰/۷۹۸		۰/۰۰۰

منبع: نگارندگان

نتایج آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره نشان می دهند که؛ «بین شاخص های کالبدی و

بصری بلوار خیام و کیفیت زندگی رابطه معنی دار وجود دارد.» پس فرضیه تحقیق (H1) تأیید و فرض نول

(H0) رد می شود.

فرضیه دوم

H1: بین ویژگیهای اجتماعی - اقتصادی فضاهای عمومی بلوار خیام و کیفیت زندگی رابطه معنی داری

وجود دارد.

H0: بین ویژگیهای اجتماعی - اقتصادی فضاهای عمومی بلوار خیام و کیفیت زندگی رابطه معنی داری وجود ندارد.

با توجه به اینکه هر دو متغیر کیفیت زندگی (تابع) و ویژگیهای اجتماعی - اقتصادی (مستقل) در سطح فاصله ای اندازه گیری شده اند، از آزمون همبستگی پیرسون برای سنجش رابطه آن ها بهره گرفته شد. گویه های شماره سیزده تا بیست و پنج در پرسشنامه متناظر بر سنجش دو متغیر مستقل و تابع فرضیه فوق بودند

آزمون همبستگی پیرسون

این آزمون نشان دهنده همبستگی مثبت و قوی بین متغیر مستقل شرایط کالبدی و بصری و متغیر تابع کیفیت زندگی می باشد. نتیجه نشان می دهد که به ازای یک واحد تغییر در متغیر مستقل، مقدار ۰.۶۵۱ واحد تغییر در متغیر تابع را می توان انتظار داشت. این پیش بینی براساس آزمون فوق در سطح ۰.۹۵٪ به صورت دو طرفه معنی دار می باشد (جدول ۹).

جدول ۹- آزمون همبستگی پیرسون فرضیه دوم

ضریب همبستگی	تعداد پاسخگویان	سطح معنی داری
$R = .۶۵۱$	$N = ۳۰۰$	$\alpha = /۰۵$

منبع: نگارندگان

آزمون رگرسیون چند متغیره

چنانچه قبلا نیز اشاره شد این رگرسیون روشی برای تحلیل مشارکت جمعی و فردی دو یا چند متغیر مستقل در تغییرات متغیر تابع می باشد. طبق نتایج این رگرسیون:

رابطه بین متغیرهای شرایط کالبدی و سیمای بصری و متغیر وابسته (کیفیت زندگی) بر اساس جدول آنالیز واریانس یک طرفه با توجه به سطح معنی داری به دست آمده (۰/۰۰۰) در گام اول، دوم، سوم و چهارم خطی می باشد. با توجه به دوربین واتسن (۱/۸۵) استقلال خطاها، به عنوان یکی از پیش فرض های لازم جهت انجام تحلیل رگرسیونی مورد تایید واقع شده است.

ضریب همبستگی متغیرها (R) در گام اول برابر ۰/۵۹، گام دوم برابر با ۰/۶۲، گام سوم برابر با ۰/۶۳ و گام

چهارم ۰/۶۲ است که حاکی از همبستگی قوی و مثبت بین متغیرهای مستقل فرضیه و متغیر تابع

است (جدول ۱۰).

جدول ۱۰- آماره های تحلیل رگرسیونی چند متغیره کیفیت زندگی

مدل	متغیرها	بتا	t	Sig.	R	R square	Adjusted R square	Std error of the estimate	tolerance	آنالیز واریانس یک طرفه	
										f	Sig.
مدل ۱	ثابت	۳۱/۲۸	۶/۲۰	۰/۰۰۰	۰/۵۹	۰/۳۵	۰/۳۵۱	۱۳/۴۸		۱۴۰/۴۴	۰/۰۰۰
	خوانایی	۰/۵۹۴	۱۱/۸۵	۰/۰۰۰					۱/۰۰۰		
مدل ۲	ثابت	۱۵/۳۹	۲/۴۲	۰/۰۰۰	۰/۶۲	۰/۳۸	۰/۳۸۶	۱۳/۱۱		۸۱/۹۹	۰/۰۰۰
	توزیع	۰/۵۳۳	۱۰/۹۳	۰/۰۰۰					۰/۹۰۷		
	سیمای بصری	۰/۲۰۲	۳/۹۴	۰/۰۰۰					۰/۹۰۷		
مدل ۳	ثابت	۱۱/۳۲	۱/۷۱	۰۰/۰۰۰	۰/۶۳	۰/۳۹	۰/۳۹۴	۱۳/۰۳		۵۶/۸۰	۰/۰۰۰
	فضای عمومی	۰/۴۹۰	۸/۹۲	۰/۰۰۰					۰/۷۸۰		
	خوانایی	۰/۱۹۳	۳/۸۷	۰/۰۰۰					۰/۹۰۰		
مدل ۴	ثابت	۰/۱۱۱	۲/۰۷	۰/۰۰۰	۰/۶۲	۰/۳۹	۰/۳۹۸			۸۹/۲۶	۰/۰۰۰
	توزیع	۰/۱۱۲	۲/۵۶	۰/۰۰۰					۰/۸۲۷		
	فضای عمومی	۰/۱۴۵	۲/۷۴	۰/۰۰۰					۰/۸۲۸		

منبع: نگارندگان

نتایج آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره نشان می دهند که؛ «بین ویژگی های اجتماعی

اقتصادی و کیفیت زندگی رابطه معنی دار وجود دارد.» پس فرضیه تحقیق (H1) تأیید و فرض نول (H0)

رد می شود.

نتیجه‌گیری

کیفیت زندگی موضوع اخیر و مهم مطالعات برنامه‌ریزی و مدیریت شهری است که مفهومی چند بعدی و بسیار پیچیده با ابعاد و ویژگی‌های کالبدی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و ... است که در عین حال به روحيات و حالات ذهنی فرد نیز بستگی دارد. این موضوع حاکی از گذار از برنامه‌ریزی شهری صرفاً کالبدی به توجه به طیفی از متغیرهای جامع معطوف به کیفیت زندگی است. همین موضوع کیفیت زندگی است که حتی در شکل‌گیری جریان گسترده مهاجرت‌های بین‌المللی و درون‌سرزمینی نخبگان و نیروی کار ایفای نقش می‌کند. جاییکه اغلب ایشان ترجیح می‌دهند در جایی زندگی کنند که متغیرهای کیفیت زندگی از مطلوبیت قابل قبولی برخوردار باشند. در این زمینه مهاجرت گسترده نخبگان به کشورهای اروپای غربی، ایالات متحده آمریکا و کانادا حاکی از همین امر است. اما در هر شرایط زمانی که مفهوم کیفیت زندگی در بستر برنامه‌ریزی شهری مورد توجه قرار می‌گیرد موضوع فضا بیش از پیش به عنوان مرجع نهایی و در عین حال تخصصی مطالعات شهری و مدیریت شهری بازنمایی می‌شود. در این جا ابعاد خوانایی، توزیع و پراکنش کاربری‌ها و نیز کیفیت کالبدی و بصری فضاها، عمومی بلوار خیام مورد توجه قرار گرفته‌اند که با توجه به داده‌های جدول ۷ از همبستگی بالایی با متغیر تابع کیفیت زندگی برخوردار هستند. فضا به مثابه حجم کالبدی و دربرگیرنده تمام روابط اجتماعی - اقتصادی به مثابه متغیر زمینه‌ای عمل می‌کند. اگر طراحی و برنامه‌ریزی آن به صورت صحیح صورت نگیرد حتی در شرایط مناسب و مطلوبیت سایر متغیرها، کیفیت زندگی مطلوبیت مورد نظر را نخواهد داشت. ابعاد جسمانی، روانی، محیطی و ... کیفیت زندگی در این تحقیق مورد توجه قرار گرفت که اغلب پاسخگویان جامعه آماری بر اهمیت و همبستگی و حتی یکپارچگی آن صحنه گذاشته‌اند بنابراین می‌طلبند که مسئولان برنامه‌ریزی و مدیریت شهری در مشهد

به موضوع کیفیت زندگی توجه وافری داشته باشند. در فرضیه دوم تحقیق به موضوع ویژگی های اجتماعی - اقتصادی و کیفیت زندگی پرداخته شده است که با توجه به جدول فوق این متغیرهای مستقل نیز با متغیر تابع کیفیت زندگی همبستگی مثبتی دارند و در جدول ۷ (آزمون پیرسون) نیز این موضوع تایید شده است.

فهرست منابع

پیری عیسی (۱۳۹۰)، تبیین علمی حکمروایی مطلوب و کارایی ارتباطی شهر، مطالعه موردی نظام شهری استان آذربایجان شرقی، پایان نامه دکتری، دانشگاه تبریز

کرایب یان (۱۳۸۸)، نظریه اجتماعی کلاسیک؛ مقدمه ای بر اندیشه مارکس، وبر، دورکهمیم، زیمل، ترجمه شهناز مسمی پرست، نشر آگه

رفعیان مجتبی، عسگری علی، عسگری زاده زهرا (۱۳۸۸)، سنجش میزان رضایتمندی سکونتی ساکنان محله نواب، پژوهش های جغرافیای انسانی، دوره ۴۱، شماره ۶۷

رئسی حجت الله، مرتضی باقری، علی محمدی (۱۳۸۹) کیفیت زندگی،

رجایی خدیجه (۱۳۹۰)، تاثیر سلامت اجتماعی بر کیفیت زندگی در میان دانشجویان پیام نور مشکین شهر، پایان نامه کارشناسی ارشد برنامه ریزی و رفاه اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبایی

Baldvin C., Leonard R., (2002), quality of life and attendance in primary schools, the university of Newcastle press

Hagerty, C.C., Coleman, T.L. and Long, O., 2004, Supervised and Unsupervised Neural Models for Multispectral Image Classification, ISPRS, <http://www.isprs.org/istanbul2004/comm7/papers/20.pdf>.

Lawton M. P., (1991), Back ground: a multi dimensional view of quality of life in frail elder in Sandiago, academic press

Philips, D. (2006), quality of life, Routledge, London and New York

Rahman, M(2003), measuring the quality of life across countries, sensitive analysis of well- being indice wider international conference on inequality, poverty and human well being, may, 30-31, Helsinki, Finland

Tweed C and Sutherland M.(2007), Built cultural heritage and sustainable development , Land use and Urban planning, No.83,pp: 62-69